

Περιβαλλοντική Εκπαίδευση

Ενότητα 4: Η αειφορική διάσταση της ανάπτυξης

Αφροδίτη Παπαδάκη-Κλαυδιανού
Τμήμα Γεωπονίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Αειφορική ανάπτυξη

- Ορισμοί για την αειφορική ανάπτυξη υπάρχουν πολλοί και αντικρουόμενοι μεταξύ τους.
- Ένας περισσότερο πλήρης ορισμός είναι ότι αειφορική ανάπτυξη χαρακτηρίζεται:
- «...η **εξακολουθητική** δυναμική διαδικασία των συνεχών επιτυχών αποτελεσμάτων των αναπτυξιακών δραστηριοτήτων.»
- Εδώ και 20 χρόνια έχουν αναληφθεί **αξιόλογες προσπάθειες** προκειμένου να διασαφηνισθούν οι προϋποθέσεις της αειφορικής ανάπτυξης.

Προϋποθέσεις της αιφροδικής ανάπτυξης

- Οι προϋποθέσεις σχετίζονται με τη σύνθεση απόψεων επί τριών **αξόνων-παραγόντων**:
  - **Οικονομικών**, με βάση τους οποίους επιζητείται η μεγιστοποίηση της ανθρώπινης ευημερίας κάτω από τους περιορισμούς του υπάρχοντος κεφαλαιακού δυναμικού και της τεχνολογίας.
  - **Κοινωνικών**, οι οποίοι δίνουν έμφαση στη δράση του ανθρώπινου παράγοντα.
  - **Οικολογικών**, που δίνουν έμφαση στην προστασία και διατήρηση της ακεραιότητας των επιμέρους οικολογικών υποσυστημάτων.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Οι διαστάσεις της αειφορικής ανάπτυξης

Η οικονομική διάσταση (1)

- Ιστορικά, η ανάπτυξη του δυτικού κόσμου εντοπίζεται και ερμηνεύεται με το **οικονομικό αποτέλεσμα**, έτσι που το μεταπολεμικό μοντέλο ανάπτυξης που έχει υιοθετηθεί σε όλες σχεδόν τις αναπτυσσόμενες χώρες να είναι το μοντέλο της οικονομικής μεγέθυνσης.
- Το **1960** υιοθετήθηκε το μοντέλο της **ισοδύναμης μεγέθυνσης** προκειμένου να ενσωματώσει αρχές κοινωνικού χαρακτήρα, όπως ελάφρυνση φτώχειας και αναδιανομή του εισοδήματος.

Η οικονομική διάσταση (2)

- Το **1980** το μοντέλο **διευρύνθηκε** προκειμένου να περιλάβει την έννοια της αειφορικής ανάπτυξης.
- Οι ασκούντες την πολιτική διεθνώς προσπαθούν να βρουν εναλλακτικές λύσεις αειφορίας, με στόχο να μεγιστοποιήσουν το καθαρό αποτέλεσμα των οικονομικών δραστηριοτήτων, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα τις βασικές ανάγκες και την προστασία του αδύναμου οικονομικά πληθυσμού.

Η κοινωνική διάσταση (1)

- Η αμέλεια να αναγνωρίσει κανείς τη **σοβαρότητα** των **κοινωνικών** παραγόντων έχει οδηγήσει πολλά προγράμματα ανάπτυξης σε πλήρη αποτυχία.
- Και ενώ η άποψη αυτή έχει επιβεβαιωθεί, τα αναπτυξιακά προγράμματα συνεχίζουν να λειτουργούν με αρχές και όρους ξένους προς την τοπική κοινωνία και τις ανθρώπινες αξίες.

Η κοινωνική διάσταση (2)

- Η συμμετοχή των **κοινωνικών στοιχείων** βοηθά στην **εξήγηση**:
  - Της κοινωνικής δράσης.
  - Των ανθρώπινων σχέσεων.
  - Των σύνθετων μορφών της κοινωνικής οργάνωσης.
  - Των θεσμών.
  - Του πολιτιστικού επιπέδου.
  - Των κινήτρων.
  - Των αξιών και λοιπών στοιχείων που καθοδηγούν την ανθρώπινη συμπεριφορά.

Η κοινωνική διάσταση (3)

- Παράλληλα, η συμμετοχή των **κοινωνικών στοιχείων** παρέχει τις κατάλληλες **τεχνικές** που θα καθοδηγήσουν την ανθρώπινη δράση, όπως:
  - Απλή ενημέρωση του κοινού.
  - Εκπαίδευση και επιμόρφωση του κοινού.
  - Συμμετοχική συνεργασία και διαχείριση.
  - Διατήρηση παραδοσιακών τεχνικών.
  - Υιοθέτηση νέων ιδεών και πρακτικών.
  - Ενδυνάμωση και προώθηση κοινωνικών αξιών.

Η οικολογική διάσταση (1)

- Η **περιβαλλοντική αποτίμηση** με βάση μόνο τα οικονομικά αποτελέσματα, εκφράζοντας το κόστος και την ωφέλεια σε νομισματικούς όρους, σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, είναι τις περισσότερες φορές ανεπιτυχής.
- Αντίθετα, η ανάλυση με βάση **πολλαπλά κριτήρια** διασαφηνίζει τα περισσότερο σημαντικά γνωρίσματα ή στόχους, ενώ καθιστά την τελική διαδικασία ανάπτυξης περισσότερο εξισορροπητική.

Η οικολογική διάσταση (2)

- Η παραδοσιακή αντίληψη σχετικά με την αναδιάρθρωση και λειτουργία του φυσικού περιβάλλοντος έχει αλλάξει ως προς τις ακόλουθες **οικολογικές επισημάνσεις**:
  - Η οικονομική δραστηριότητα του ανθρώπου πρέπει να λειτουργεί στα πλαίσια ενός ευρύτερου οικοσυστήματος.
  - Η αύξηση της χρήσης των φυσικών πόρων σε συνδυασμό με την αύξηση του πληθυσμού, ξεπερνούν τα όρια της δυναμικότητας του οικοσυστήματος.
  - Οι επιδράσεις της ανάπτυξης προκαλούν μη αναστρέψιμες σοβαρές περιβαλλοντικές μεταβολές.

Η οικολογική διάσταση (3)

- Οι **άνθρωποι** είναι τα εργαλεία και οι **ωφελοούμενοι** της ανάπτυξης αλλά και τα **θύματα** της αναπτυξιακής δραστηριότητας.
- Η μη συμμετοχή τους κατά τη σύνταξη των προγραμμάτων ανάπτυξης τους καθιστά ιδιαίτερα ευάλωτους στις περιβαλλοντικές «εκπλήξεις».
- Ιδιαίτερα, τα οικονομικά αδύναμα άτομα είναι αυτά που δέχονται εντονότερα τις συνέπειες της περιβαλλοντικής υποβάθμισης.

Η οικολογική διάσταση (4)

- Η **αξιολόγηση** του **περιβάλλοντος** δεν αφορά μόνο την αποτίμηση των ωφελειών από την προστασία του και του κόστους από την καταστροφή του, αλλά αναφέρεται:
  - Στην αξιολόγηση των έμμεσων ωφελειών.
  - Σε φυσικά γνωρίσματα που έχουν άγνωστα μελλοντικά αποτελέσματα (π.χ. δημιουργία νέων μορφών φαρμάκων).
- Γενικότερα, το φυσικό περιβάλλον περικλείει μια **«εσωτερική» αξία** της οποίας η αποτίμηση στηρίζεται στις αντιλήψεις των ίδιων των ανθρώπων.

Η πολυδιάστατη προσέγγιση της ανάπτυξης (1)

- Ενώ η βάση της προσέγγισης είναι η **οικονομική αριστοποίηση** και η **ορθολογική κατανομή** των πόρων, αυτό δεν φαίνεται να μπορεί να εφαρμοστεί για ορισμένους περιβαλλοντικούς και κοινωνικούς σκοπούς, όπως π.χ. στη διατήρηση της δυναμικής ευελιξίας των οικολογικών συστημάτων να αντέχουν σε εκπλήξεις, να προωθούν την δημόσια συμμετοχή ή να περιορίζουν τις κοινωνικές συγκρούσεις.

Η πολυδιάστατη προσέγγιση της ανάπτυξης (2)

- Στις περιπτώσεις αυτές η **αποτίμηση** πρέπει να στηρίζεται σε άλλες τεχνικές, όπως η «**ανάλυση με βάση πολλαπλά κριτήρια**», προκειμένου να διευκολύνει την απόδοση και τον έλεγχο αποτελεσμάτων μεταξύ ποικίλων αντικειμενικών σκοπών.

Η αειφορία στη γεωργία

- Το μεγαλύτερο μέρος της παραγωγής των γεωργικών προϊόντων δεν υπήρξε πάντα το αποτέλεσμα της **ορθής διαχείρισης** των διαθέσιμων συντελεστών παραγωγής, αλλά συνήθως το αποτέλεσμα της διάδοσης και **χρήσης** εξωτερικών του αγροτικού περιβάλλοντος πόρων.
- Η **αειφορία των πόρων** αυτών συνεπώς έχει τεθεί υπό αμφισβήτηση.

Επίτευξη αειφορίας στη γεωργία

- Για την επίτευξη της αειφορίας στη γεωργία ίση προσοχή πρέπει να δίνεται σε **αρχές της βιωσιμότητας** και της **οικονομικής ευρωστίας** στους ανθρώπους που τους αφορά.
- Επιτυχής γεωργική ανάπτυξη απαιτεί διαδικασία όπου τα άτομα θα αποφασίσουν τον τρόπο που τα ίδια πιστεύουν ότι θα ωφεληθούν.

Η Υπηρεσία Διεθνούς Ανάπτυξης για την αειφορία στη γεωργία

- «Αειφορία στη γεωργία υπονοεί ότι οι σχεδιαστές, οι εκτελεστές και οι αξιολογητές της γεωργικής ανάπτυξης είναι αναγκαίο να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στην **κοινωνική ορθότητα** των γεωργικών προγραμμάτων και ερευνών. Πρέπει να είναι ευαίσθητοι στους ευρύτερους αντικειμενικούς σκοπούς, στις ανάγκες και τις ικανότητες των ατόμων που θα εξυπηρετήσουν, τα οποία και θα καθορίσουν την κατεύθυνση και το βαθμό της υιοθέτησης των αειφορικών γεωργικών συστημάτων.»

Ο ρόλος της τοπικής γνώσης στην αιιφορία (1)

- Τα **τοπικά συστήματα γνώσης** έχουν μελετηθεί από ακαδημαϊκούς και αναπτυξιολόγους λόγω της συμβολής τους σε διαδικασίες «εναλλακτικής ανάπτυξης».
- Επειδή πιστεύεται ότι η **αιιφορική ανάπτυξη** και η **περιβαλλοντική διαχείριση** από μόνες τους έχουν συνήθως μικρή συμβολή στη γεωργία, κυρίως λόγω θεσμικών εμποδίων, η **τοπική γνώση** είναι αυτή που θα **συνδέσει** το οικονομικό, τεχνολογικό, κοινωνικό, περιβαλλοντικό και δεοντολογικό στοιχείο.

Ο ρόλος της τοπικής γνώσης στην αιιφορία (2)

- Επιπλέον, επειδή η τοπική γνώση χαρακτηρίζεται από ολοκληρωμένα συστήματα γνωστικών ικανοτήτων, πεποιθήσεων και πρακτικών, είναι **αναγκαία** η πληροφόρηση για τον τρόπο **διαχείρισης των φυσικών πόρων** που θα εξασφαλίσουν την αιιφορία.
- Η **συμμετοχή των γεωργών**, η σύζευξη ποικίλων στοιχείων και ενεργειών και όχι η μεταφορά της τεχνολογίας μέσω διαδικασιών της μορφής «κορυφή-βάση» είναι αυτά που χαρακτηρίζουν μια ορθολογική γεωργο-εφαρμοστική δράση και βοηθούν στη δημιουργία αυτοδυναμίας και αιιφορικής γεωργικής ανάπτυξης.

Ο ρόλος των Γεωργικών Εφαρμογών στην αειφορία

- Η αναγκαία **αλλαγή κατεύθυνσης** της γεωργικής ανάπτυξης σε μια πολυδιάστατη μορφή της, αξιώνει **νέους ρόλους** από τους γεωπόνους των Γεωργικών Εφαρμογών.
- Ο κυρίαρχος ρόλος τους είναι η **στήριξη της μάθησης των γεωργών**, ώστε να μετατραπούν σε ειδικούς managers πολύπλοκων συστημάτων, με σύνθετους αλληλεπιδρώντες παράγοντες σε διαχρονική βάση και με γνώμονα πάντα την τοπική εξειδικευμένη εμπειρία τους.

